

A Review of Knowledge Mobilization Strategies in Knowledge-Based Organizations

Arezoo Didegah¹, Solaleh Shahvazian², Mehdi Tavallaei³

Abstract

Background & Purpose: Directing the created knowledge in the organization to the users and making it practical requires an appropriate strategy. The main aim of this study is to identify knowledge mobilization strategies and provide a framework to facilitate access to these strategies.

Methodology: The present study is a kind of review study. It is practical in terms of purpose and has been done by Meta-Synthesis method. The information sources used in this research are studies on knowledge mobilization strategies published between 2006 and 2020. By using specific keywords, 25 articles were found and after a closer review, 13 sources were evaluated eventually.

Findings: In order to facilitate access to extracted strategies, based on the similarity of their characteristics, a framework has been proposed that categorizes strategies into three main groups: Research-oriented and Service-based, Participation-oriented, and Education-oriented and informative.

Conclusion: The use of knowledge mobilization strategies helps to grow knowledge and empower people to apply knowledge to solve their real-life problems. For this purpose, it is essential to develop infrastructure and create culture about giving application to the theoretical knowledge produced in organizations.

Keywords: *Knowledge Mobilization, Knowledge Transfer, Knowledge Translation, Knowledge Mobilization Strategies, Knowledge-Based Organizations, Review Study, Meta-Synthesis*

Citation: Didegah, Arezoo; Shahvazian, Solaleh; Tavallaei, Mehdi (2020). A Review of Knowledge Mobilization Strategies in Knowledge-Based Organizations. *Journal of Human Resource Studies*, 10(2), 1-30.

---

1. MSc student, Department of Psychology and Educational Sciences, Imam Javad University College, Yazd, Iran

2. Assistant Professor, Department of Management, Imam Javad University College, Yazd, Iran

3. Assistant Professor, Department of Psychology and Educational Sciences, Imam Javad University College, Yazd, Iran

---

Article Type: Research-based

DOI: 10.22034/jhrs.2020.227654.1405

Received: 19/04/2020

Accepted: 28/06/2020

Corresponding Author: Solaleh Shahvazian

E-mail: s.shahvazian@gmail.com

دانشکده مدیریت

فصلنامه مطالعات منابع انسانی

شاپای انتشار: ۹۱/۳۹۱۷۶

دوره ۱۰، شماره ۲

تابستان ۹۹

صص ۱-۳۰

مروری بر استراتژی‌های تحرک دانش در سازمان‌های دانش محور

آرزو دیده‌گاه^۱، سلاله شهوازیان^۲، مهدی تولائی^۳

چکیده

زمینه و هدف: سوق دادن دانش خلق شده در سازمان به سوی کاربران و کاربردی ساختن آن به وجود استراتژی مناسب نیاز دارد. هدف اصلی این پژوهش، شناسایی استراتژی‌های دسترس‌پذیری و تحرک دانش و ارائه چارچوبی برای تسهیل دسترسی به این استراتژی‌ها است.

روش‌شناسی: پژوهش حاضر نوعی مطالعه مروری است که از نظر هدف کاربردی است و با روش فراترکیب انجام شده است. منابع اطلاعاتی این پژوهش را مطالعات انجام شده در خصوص استراتژی‌های تحرک دانش بین سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۰ تشکیل می‌دهند که با استفاده از کلمات کلیدی مشخص تعداد ۲۵ مقاله شناسایی شد و پس از غربالگری در نهایت ۱۳ منبع مورد ارزیابی قرار گرفت.

یافته‌ها: به منظور سهولت دسترسی به استراتژی‌های استخراج شده، بر اساس شباهت ویژگی‌های آن‌ها چارچوبی ارائه شده که استراتژی‌ها را بر پایه موضوع، در سه مقوله پژوهش محور و خدمت رسان، مشارکت محور، و آموزش محور و آگاهی رسان دسته‌بندی می‌کند.

نتیجه‌گیری: استفاده از استراتژی‌های تحرک دانش به رشد دانش و به توانمندسازی افراد برای کاربرد دانش جهت حل مسائل زندگی واقعی‌شان کمک می‌کند. بدین منظور ایجاد زیرساخت‌ها و فرهنگ‌سازی در زمینه کاربردی کردن دانش نظری تولیدشده در سازمان‌ها ضروری است.

کلیدواژه‌ها: تحرک دانش، انتقال دانش، ترجمان دانش، استراتژی‌های تحرک دانش، سازمان‌های دانش محور، مطالعه مروری، فراترکیب

استناد: دیده‌گاه، آرزو؛ شهوازیان، سلاله؛ تولائی، مهدی (۱۳۹۹). مروری بر استراتژی‌های تحرک دانش در سازمان‌های دانش محور. فصلنامه مطالعات منابع انسانی، ۱۰ (۲)، ۱-۳۰.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه روانشناسی و علوم تربیتی، موسسه آموزش عالی امام جواد(ع)، یزد، ایران

۲. استادیار، گروه مدیریت، موسسه آموزش عالی امام جواد(ع)، یزد، ایران

۳. استادیار، گروه روانشناسی و علوم تربیتی، موسسه آموزش عالی امام جواد(ع)، یزد، ایران

نوع مقاله: پژوهشی

DOI: 10.22034/jhrs.2020.227654.1405

تاریخ دریافت مقاله: ۹۹/۰۱/۳۱

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۹۹/۰۴/۰۸

نویسنده مسئول مقاله: سلاله شهوازیان

E-mail: s.shahvazian@gmail.com

مقدمه

دانش در قرن بیست و یکم به کالایی اساسی تبدیل شده است. دانش می‌تواند به کشورها برای دستیابی به اهداف توسعه یاری رساند. توانایی سازمان‌ها در ترکیب و تحرک دانش نیز مزیتی رقابتی برای جامعه به حساب می‌آید که می‌تواند نیازهای پیچیده و متفاوت را برآورده سازد. دانش و نوآوری از آغاز تاریخ بشر نقش مهمی در توسعه ایفا کرده‌اند، اما با جهانی شدن و انقلاب فناوری در چند دهه گذشته، دانش به وضوح به عامل اصلی رقابت تبدیل شده و اکنون در حال تغییر و تحول جدی در الگوهای رشد جهانی است (کفلا^۱، ۲۰۱۰). توسعه و پیشرفت صنعتی، اقتصادی و اجتماعی هر کشور به پژوهش و تحقیقات مداوم در همه زمینه‌ها و به کارگیری آن‌ها در عمل بستگی دارد و این باعث شده کشورها بر اساس توانایی آن‌ها در تولید و کاربرد دانش طبقه‌بندی شوند (زارعی محمودآبادی و همکاران، ۱۳۹۲). دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی نه تنها از طریق پیشبرد دانش و آموزش نیروی کار متخصص می‌توانند نقش مؤثرتری در پیشرفت فناورانه کشورها ایفا کنند بلکه توجه به همکاری و پیوند قوی بین مراکز تحقیقاتی و صنعت، نیازمند انتقال مؤثر دانش از سازمان‌های تحقیقاتی و دانشگاه‌ها به صنعت و ایفای نقش بسیار مهم مراکز علمی در این حوزه است (نعیمایی عالی و همکاران، ۱۳۹۳).

به عبارت دیگر، از مهم‌ترین عوامل رشد و شکوفایی هر کشوری توجه به تحقیق و پژوهش در آن کشور است (مهستی جویباری و همکاران، ۱۳۹۱). با وجود این، هر ساله پژوهش‌های فراوانی در دنیا انجام می‌گیرد که از نتایج آن‌ها در عمل استفاده نمی‌شود و یا در جریان استفاده از این شواهد به بومی‌سازی آن‌ها توجه نمی‌شود. در حالی که تولید دانش و به کارگیری درست آن در صحنه عمل و تصمیم‌گیری‌ها بزرگ‌ترین سرمایه دولت‌ها و ملت‌ها است (گل محمدی، ۱۳۹۲). انتقال دانش و استفاده از نتایج پژوهش به خصوص در عصر حاضر که سازمان‌ها باید با استفاده از نتایج پژوهش‌ها علم را به عمل تبدیل کنند تا در فضای رقابتی باقی بمانند، بسیار اهمیت دارد. در همین راستا مطالعات زیادی در زمینه انتقال دانش و استفاده از آن در صحنه عمل انجام گرفته و مشخص

شده است که تأثیر و نمود عملی پژوهش‌ها در جامعه در میان علوم مختلف دانشگاهی بسیار کم‌رنگ است (تاج‌الدینی و همکاران، ۱۳۹۵). یکی از دلایل اصلی این امر این است که دانش تولید شده توسط پژوهشگران و دانشمندان در سازمان‌های دانش‌محور بیشتر به زبان فنی و تخصصی نگارش شده و محمل مؤثری برای انتقال آن به بیانی ساده‌تر و عامیانه‌تر به دیگر سازمان‌ها و جوامع خلق نشده است. این در حالی است که این سازمان‌ها اغلب دولتی هستند و از بودجه دولتی و ایالتی - که بخشی از آن توسط مالیات گرفته شده از عامه مردم تأمین می‌شود - برای انجام طرح‌های پژوهشی خود بهره می‌برند (رفیعی و همکاران، ۱۳۹۵). بنابراین عامه مردم به گونه‌ای در حمایت از این سازمان‌ها و پروژه‌های تحقیقاتی‌شان نقش داشته و سهیم هستند. به همین دلیل انتظار می‌رود این سازمان‌ها نتایج تحقیقات و بررسی‌های خود را به گونه‌ای مؤثر در اختیار عموم مردم جامعه قرار دهند. بخش عظیمی از بودجه دولت‌ها به دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی اختصاص داده می‌شود و امر تحقیق و پژوهش علمی یکی از ارکان اصلی توسعه و پیشرفت جوامع مدرن به شمار می‌رود. حال آنکه به دلیل گستردگی علم و تخصصی شدن آن، انتقال علم و دانش تولید شده توسط متخصصین در مراکز تحقیقاتی به جوامع غیرتخصصی نیازمند توجه و تلاش وافر از سوی نهادهای علمی در سطح کلان و متخصصین و محققین در سطح انفرادی است. از این رو، تبدیل و ترجمه علم نظری به علم کاربردی که جوامع مربوطه غیرمتخصص و گاه غیرعلمی بتوانند به نحو شایانی از نتایج آن بهره‌گیرند، به یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های جوامع تبدیل شده است. امروزه سازمان‌ها و شرکت‌های تجاری و تحقیقاتی نیز به اهمیت وافر کاربرد دانش جدید در ساختار سازمانی‌شان پی برده‌اند و می‌کوشند خود را با تغییرات و نوآوری‌های جدید وفق دهند تا بدین وسیله از بحران‌های مختلف اقتصادی، مالی، فناورانه و غیره در امان بمانند (والینسکی^۱، ۲۰۱۹).

تحرک دانش^۲ فرایندی است که بدین منظور معرفی شده است. این فرایند که به اختصار کی.ام.بی^۳ نامیده می‌شود، فرایند اتصال تحقیقات دانشگاهی به تصمیم‌گیرندگان

---

1. Valinsky

2. Knowledge Mobilization

3. KMb

غیردانشگاهی است؛ به طوری که این تحقیقات، عامل تصمیمات مربوط به سیاست‌های عمومی و حرفه‌ای شوند (بیلی^۱ و همکاران، ۲۰۱۷). تحرک دانش پدیده‌ای جدید و جامع است که هدف اصلی آن یاری رساندن به مراکز و سازمان‌های پژوهشی و پژوهشگران آن‌ها برای انتقال و اشاعه نتایج تحقیقاتشان است. بسیاری از سازمان‌ها برای توصیف این فرآیند از اصطلاحات متنوعی مانند ترجمان دانش^۲ و یا انتقال دانش^۳ استفاده می‌کنند اما تحرک دانش جامع‌ترین رویکرد در این حوزه است و تفاوت‌های ظریفی با رویکردهای پیشین دارد (تعاریف اصطلاحات مرتبط با تحرک دانش و تفاوت آن‌ها با تحرک دانش به طور خلاصه در جدول ۱ آمده است). در این فرآیند به منظور تبدیل دانش نظری به کاربرد، مراحل و اقداماتی لازم است که استراتژی‌های تحرک دانش^۴ نامیده می‌شوند. این اقدامات می‌تواند به شکل‌های متفاوتی انجام گیرد.

هدف اصلی این پژوهش، شناسایی استراتژی‌های دسترس‌پذیری و تحرک دانش و ارائه چارچوبی نظام‌مند از این استراتژی‌ها برای سهولت دسترسی به آن‌ها است. تمرکز هسته‌های پژوهشی در همه شاخه‌های علم باید بر برقراری ارتباط با جامعه با هدف پاسخگویی به نیازهای جامعه از راه انجام طرح‌های تحقیقاتی باشد. با این حال مطالعات نشان می‌دهد در حوزه‌های مختلف علوم بین تولید دانش و استفاده از آن در عمل فاصله زیادی وجود دارد (تومی^۵، ۲۰۱۶). معرفی مجموعه‌ای از استراتژی‌های تحرک دانش می‌تواند چراغ راه پژوهشگران باشد و باعث ترغیب آنان در رساندن نتایج تحقیقات به کاربرد باشد. با بررسی استراتژی‌های تحرک دانش می‌توان ضعف‌ها و قوت‌های سازمان‌ها در اشاعه و انتقال دانش به جامعه را شناسایی و به آن‌ها در برای بهبود بخشیدن به استراتژی‌های تبادل و اشاعه دانش و نتایج تحقیقاتشان کمک کرد. نتایج این پژوهش از نظر ایجاد زیرساخت‌ها و فرهنگ‌سازی در زمینه کاربردی کردن دانش نظری تولید شده در سازمان‌ها برای رفع مشکلات و مسائل واقعی جامعه اهمیت بسیاری خواهد داشت.

---

1. Bayley

2. Knowledge Translation

3. Knowledge Transfer

4. Knowledge mobilization strategies

5. Toomey

پیشینه پژوهش

پیشینه نظری

به منظور درک بهتر فرآیند دسترس‌پذیری و تحرک دانش، تاریخچه و شرح کوتاهی از این مفهوم در زیر ارائه می‌شود:

تحرک دانش

تحرک دانش مجموعه‌ای از فرآیندهای پیچیده و به هم پیوسته است و متشکل از مجموعه‌ای از روش‌ها و استراتژی‌های میان‌رشته‌ای است که با استفاده از آن‌ها دانش تولید شده در سازمان‌ها به سوی کاربران حرکت کرده و به کاربرد می‌رسد (لوین^۱، ۲۰۰۸). همچنین در فرآیند تحرک دانش مسیر رسیدن نتایج تحقیقات علمی به بطن جوامع و سازمان‌ها واقع‌گرایانه است و تدابیر و استراتژی‌هایی برای انتقال و تحرک بهینه دانش پیشنهاد شده است.

اگر چه این پدیده نخستین بار در اواخر دهه ۱۹۹۰ در حوزه آموزش معرفی شد (راتکوویچ^۲ و همکاران، ۲۰۱۶) اما به طور عملی طی دهه اخیر مورد توجه محققان، سازمان‌ها و جوامع مختلف قرار گرفته است. یکی از ویژگی‌های بارز فرآیند تحرک دانش که آن را از مدیریت دانش^۳، انتقال یا ترجمان دانش متفاوت می‌سازد این است که تنها محدود به دانش علمی یا رسمی نیست بلکه شامل دانش غیررسمی، روایت‌ها و اخبار منتشرشده در شبکه‌های وب اجتماعی نیز است (مایرز^۴، ۲۰۱۰). سازمان‌های پژوهشی و دانشگاه‌ها امروزه کارمندانی استخدام می‌کنند تا از طریق شبکه‌های اجتماعی، نوشتن گزارش به زبان عامیانه و انتشار آن‌ها بر روی وب سایت سازمان، تهیه بروشور، برگزاری کارگاه آموزشی و سمینار و غیره بتوانند دانش تولید شده را گسترش داده و به زبان عامیانه و ساده به جامعه انتقال دهند تا بدین ترتیب دامنه‌ای گسترده از مردم بتوانند از آن دانش و اطلاعات استفاده کنند (کوپر^۵، ۲۰۱۴؛ فیپس و شاپسون^۶، ۲۰۰۹). به گفته فیپس^۷ (۲۰۱۲) فرآیند تحرک دانش می‌تواند نوآوری اجتماعی را فعال کند. این فرآیند با هدف به حداکثر رساندن تأثیر تحقیقات به نفع تغییر سیاست و ارائه خدمات بهتر به شهروندان در سطح جهان شناسایی شده است (بخش تحرک دانش و اثرگذاری تحقیقات دانشگاه وینیپگ کانادا^۸، ۲۰۲۰).

1. Levin

2. Ratković

3. Knowledge Management

4. Myers

5. Cooper

6. Pheeps & Shapson

7. Pheeps

8. Knowledge Mobilization and Research Impact Hub, University of Winnipeg, Canada

استراتژی‌های تحرک دانش

طی سالیان اخیر سازمان‌ها، سیاستگذاران علمی و محققان روش‌ها و استراتژی‌های مختلفی برای پیشبرد تحرک دانش شناسایی و معرفی کرده‌اند. همه استراتژی‌های موجود برای تسهیل امر تحرک دانش ممکن است مناسب همه حوزه‌های دانش یا کاربران دانش نباشند. از این رو، به منظور به کارگیری یا توسعه استراتژی‌های متناسب لازم است پرسش‌های زیر پاسخ داده شوند تا استراتژی‌های بهینه و کارا طراحی و مورد استفاده قرار گیرند: پژوهش مورد نظر چه نوع دانشی را تولید می‌کند؟ مخاطبان و کارگزاران آن چه کسانی هستند؟ به عبارت دیگر دانش برای چه کسانی و توسط چه کسانی تولید شده است؟ دانش تولیدشده برای چه کسانی می‌تواند مفید باشد؟ چه کسانی و چگونه از این دانش استفاده خواهند کرد؟ چگونه و تا چه حد این افراد یا جوامع مایل‌اند که در فرایند طراحی و ارائه پژوهش مشارکت داشته باشند؟ دانش تولیدشده چه تغییری می‌تواند به وجود آورد؟ چه کسی توانایی اجرای این تغییرات را دارد؟ مؤثرترین راه ارتباط با هر یک از مخاطبین چیست؟ تا چه حد فعالیت‌های تحرک دانش به نیاز مخاطبان ربط دارد؟ پژوهش در دست انجام چه هدفی را دنبال می‌کند؟ تا چه حد از روش‌های مشارکتی و بازآفرینی^۱، پژوهش محور و آگاهی محور در جریان انجام پژوهش استفاده می‌شود؟

این پرسش‌ها جهت فرایند تحرک دانش را تعیین و به موفقیت آن کمک می‌کنند. در واقع اگر تحرک دانش را متشکل از چهار عنصر اصلی دستیابی، ربط، ارتباط و نتیجه در نظر بگیریم هر یک از این پرسش‌ها به یکی از این جوانب مربوط می‌شوند. «دستیابی» به این پرسش اشاره دارد که دانش تولید شده برای چه کسانی تولید شده است و برای چه کسانی می‌تواند مفید باشد؟ یا عنصر «ربط» به این پرسش اشاره دارد که تا چه حد فعالیت‌های تحرک دانش به نیاز مخاطبان مربوط است؟ و وقتی به دنبال مؤثرترین راه‌های برقراری ارتباط با مخاطبین هستیم، در واقع جنبه «ارتباط» تحرک دانش اهمیت می‌یابد. چنانچه سه عنصر دستیابی، ربط و ارتباط به درستی انجام شوند می‌توان امیدوار بود که «نتیجه» حاصل از فرایند که در اصل ایجاد تغییر و تفاوت در سطح جامعه است موفقیت‌آمیز خواهد بود (ریسرچ ایمپکت^۲، ۲۰۲۰).

---

1. co-creation
2. Research Impact

اصطلاح مدیریت دانش^۱ که به اختصار کی.ام.^۲ نامیده می‌شود گاهی مترادف با تحرک دانش در نظر گرفته می‌شود. اصطلاحات مختلف در این حوزه مانند مدیریت دانش، ترجمان دانش و انتقال دانش به طور خلاصه در جدول ۱ مرور شده و تفاوت آن‌ها با تحرک دانش مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

جدول ۱. مقایسه تعاریف، مفاهیم و تفاوت‌های بین اصطلاحات دانش-محور^۳

مفهوم	تعریف	تفاوت با تحرک دانش
مدیریت دانش	جمع آوری، پالایش و دسته بندی اطلاعات و تجارب شخصی و حرفه‌ای کارکنان که در قالب محتوای آموزشی و درسی، به سایر اعضای سازمان انتقال می‌یابد (قاسمی پیر بلوطی و همکاران، ۱۳۹۸). هدف از مدیریت دانش عبارت است از حداکثر سازی نرخ بازگشت سرمایه به سازمان (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۷).	مدیریت دانش: محدودیت سازمانی یا شرکتی دانش است. تحرک دانش: جریان اجتماعی و عمومی دانش (گروه کی.ام.بی.کی، ^۴ ۲۰۱۱).
انتقال دانش	هرگونه تبادل دانش ^۵ در میان افراد، گروه‌ها یا سازمان‌های داخل یا خارج از مرزهای جغرافیایی یک کشور است (فتحیان و همکاران، ۱۳۹۶). انتقال دانش به رابطه مستقیم میان تحقیق و رساندن نتایج آن به کاربران نهایی اشاره دارد. در انتقال دانش، نتایج یک تحقیق بدون هیچ واسطه و تغییری به صورت مستقیم به دست کاربر نهایی می‌رسد (لاندری، آمارا و لاماری ^۶ ، ۲۰۰۱).	ماهیت یک طرفه‌ای که در انتقال دانش وجود دارد مورد انتقاد است چرا که صرف به کار گرفتن دانش توسط کاربران به این معنی نیست که از دانش حتماً استفاده می‌شود. در واقع انتقال دانش به صورت غیرفعال، بر به کارگیری آن در عمل تضمین کننده استفاده عملی نیست (گل محمدی، ۱۳۹۲).
ترجمان دانش	تولید تبادل و به کارگیری صحیح دانش از نظر اخلاقی است که در سامانه‌های پیچیده از کنش میان پژوهشگران و مصرف کنندگان پژوهش منجر به ارتقا سلامت، ارائه خدمات و محصولات مؤثرتر و تقویت نظام مراقبت بهداشتی می‌شود (یزدی زاده و مجدزاده، ۱۳۸۸). ترجمه دانش به معنای کاربردی کردن آن چیزی است که می‌دانیم (پورتنی و نعمتی انارکی، ۱۳۹۳).	در ترجمان دانش به این که آیا نتایج به دست آمده از تحقیق و دانش تولیدشده، مورد نیاز کاربر نهایی است یا خیر، اهمیت چندانی داده نمی‌شود (کین ^۷ ، ۲۰۰۶). بیشتر جهت تسهیل انتقال دانش در حوزه علوم پزشکی ارائه شده (دیویس ^۸ و همکاران، ۲۰۰۳) در حالی که تحرک دانش نخستین بار در حوزه علوم انسانی و اجتماعی معرفی شده است.

1. Knowledge Management
2. KM
3. Knowledge-based terms
4. KMBKTeam
5. Knowledge exchange
6. Landry, Amara & Lamari
7. Keen
8. Davis

در واقع انتقال دانش (کی.تی^۱)، ترجمان دانش (کی.تی) و تحرک دانش (کی.ام.بی) اصطلاحاتی هستند که فرایند تبدیل و انتقال دانش و تحقیق نظری را در عمل و در سیاستگذاری‌های مختلف توصیف می‌کنند و به همین دلیل پیشنهاد می‌شود به منظور ابهام‌زدایی از به‌کارگیری اصطلاحات مختلف از «کی^۲» برای اشاره به یک فرایند با هدف مشابه استفاده شود. با این وجود به نظر می‌آید تحرک دانش جامع‌ترین رویکرد در این حوزه است و به عنوان اصطلاحی جامع فرایندهای انتقال، اشاعه، تبادل یا ترجمان دانش را نیز در بر می‌گیرد.

پیشینه تجربی

مرور مطالعات پیشین نشان می‌دهد که تاکنون مطالعه‌ای جامع و کامل که همه استراتژی‌های تحرک دانش را شناسایی و فهرست کرده باشد انجام نشده و تعدادی از پژوهشگران خارج از کشور نیز که در زمینه استراتژی‌ها به بررسی پرداخته‌اند، به صورت پراکنده چندین مورد را معرفی کرده و مورد بررسی قرار داده‌اند که به صورت جدول در ادامه آورده شده است.

جدول ۲. پیشینه تجربی پژوهش

منبع	استراتژی‌های استخراج شده	نام نویسنده
۱	مشورت با کاربران نهایی اطلاعات	کین، ۲۰۰۶
۲	ترجمه دانش به زبان ساده و خودداری از اصطلاحات تخصصی. انجمن‌های تحقیقاتی. کمک هزینه‌های تشویقی به محققان	فیس و شاپسون، ۲۰۰۹
۳	اشتراک مقالات و قرار دادن یافته‌های تحقیق در وب سایت‌ها، توئیتر، فیس بوک، لینکدین، وبلاگ‌ها و یوتیوب. بحث‌های گروهی و گروه‌های مطالعاتی و بخش‌هایی که با همکاری هم به پژوهش می‌پردازند. اشتراک گذاری دانش جدید با مخاطب آگاه به روش آموزشی از طریق کنفرانس و همایش با استفاده از پاورپوینت، ارائه پوستر و...	ارجمند، ۲۰۱۰
۴	کمک‌های مالی به مراکز تحقیقاتی. ایجاد انگیزه برای دانشکده‌ها. توسعه پژوهش مبتنی بر جامعه. انجمن نظارت بر محیط‌های آموزشی. تحقیقات میدانی در دانشکده‌ها. کار قراردادی در خارج از موسسه. درخواست‌های رسانه‌ای (جستجوی آن‌ها به عنوان کارشناس). انتشار در خبرنامه‌ها. گزارش‌ها، رویدادها و غیره. وب سایت‌های سازمانی که تحقیقات را فهرست و گاهی متن کامل تحقیقات را در دسترس عموم قرار می‌دهند.	یونی و همکاران، ۲۰۱۱ همکاران، ۲۰۱۱
۵	گزارش‌ها و خلاصه تحقیقات. ارائه فهرست منابع و مراجع در حوزه آموزش.	کوپر، ۲۰۱۴

1. KT

2. K*

3. Younie

منبع	استراتژی‌های استخراج شده	نام نویسنده
	داستان‌های موفقیت، واژه نامه‌ها، سوالات متداول تحقیق. آموزش آنلاین. خدمات پشتیبانی تحقیقاتی. گزارش سالانه. جلسات سالانه. کارگاه‌های آموزشی. جوایز و ارائه تسهیلات. انجمن‌های آنلاین. انتشار از طریق مطبوعات، روزنامه، رادیو، تلویزیون، وبلاگ، مذاکرات، کنفرانس‌ها و کارگاه‌ها. گروه‌های مطالعه. آموزش. شبکه سازی در رسانه‌های اجتماعی. خبرنامه‌های الکترونیکی، وب سایت. مشاوره	
۶	- اشاعه دانش حاصل از پژوهش: ارتباط محققان و ذینفعان برای اشتراک گذاری دانش. در دسترس و مرتبط ساختن دانش. نوشتن مقالات سیاست گذاری توسط محققان. دسترسی به دانش حاصل از پژوهش: در دسترس مردم و مخاطبان خاص قرار دادن تحقیقات از طریق ارتباطات رسانه‌ای. اجرای دانش حاصل از پژوهش در عمل: اولویت و حمایت سازمانی از محققان برای شرکت در فرآیند تحرک دانش. حمایت اجتماعی در کار برای افراد حرفه‌ای	اینگن و آریو ^۱ ، ۲۰۱۵
۷	کارگاه‌های آموزشی «ناهار و یادگیری» به صورت حضوری. گروه‌های کاری و وبینارها با مشخص کردن اهداف و درس‌های اصلی. گروه‌های تبادل دانش از طریق جلسات رسمی یا غیر رسمی با جامعه کاربران دانش	دفتر معاونت پژوهش و نوآوری دانشگاه رایبرسون ^۲ ، ۲۰۱۶
۸	استفاده از تحقیقات موجود. شبکه سازی. کارگزاری تحقیق. بازدید و دعوت از محققان شناخته شده برای اشتراک گذاری تحقیقات	بریسکو ^۳ و همکاران، ۲۰۱۵
۹	ارتباط با همکاران. ترجمه و خلاصه تحقیق. ویدئوها. وب سایت‌های تعاملی	کوپر، کلینگر و مک ایدی ^۴ ، ۲۰۱۷
۱۰	دسترسی به تحقیق. به اشتراک گذاری دانش توسط معلمان / شبکه سازی	لاول و فلورس ^۵ ، ۲۰۱۸
۱۱	مش‌گاید ^۶ و خلاصه تحقیقات با همکاری محققان، معلمان و دانش‌آموزان / شبکه‌سازی	یونی و همکاران، ۲۰۱۸
۱۲	بازآفرینی	بتیگا و سیکولو ^۷ ، ۲۰۱۹
۱۳	دسترسی آزاد به اطلاعات و انتشارات علمی ^۱	ریتزن ^۲ ، ۲۰۲۰

- Ingen & Ariew
- Office of Vice-President, Research & Innovation
- Briscoe
- Cooper, Klinger & McAdie
- La Velle & Flores
- MESHGuide
- Bettiga & Ciccullo

کوپر، رودوی و رید^۳ در سال ۲۰۱۸ به بررسی روش‌ها و استراتژی‌های تحرک دانش که توسط محققان حوزه آموزش در کانادا مورد استفاده قرار می‌گیرند، پرداختند. نتایج این پژوهش نشان داد دانشگاه‌ها چندان از پژوهشگران حمایت نمی‌کنند تا بتوانند استراتژی‌های تحرک دانش را پیاده‌سازی کنند و فرایند تبادل و انتقال دانش به جامعه را سهولت بخشند. بر اساس یافته‌های حاصل از این پژوهش، محققان حوزه آموزش تنها ۱۰ درصد زمان تحقیق خود را به گسترش دسترسی و اشاعه دانش و اطلاعات خود می‌پردازند. در این بین پژوهشگرانی که در حوزه تحقیق و پژوهش فعال‌تر هستند، زمان بیشتری به انتقال و اشاعه دانش خود به خارج از محیط آکادمیک اختصاص می‌دهند.

در همین راستا، در سال ۲۰۱۹ ژانگ^۴ و همکاران به بررسی تأثیر و اهمیت رسانه‌های اجتماعی در پیشبرد فرایند بازآفرینی در چند شرکت توسعه اپلیکیشن‌های تلفن همراه در چین پرداخته‌اند. بدین منظور، از طریق پرسشنامه با ۱۴۹ کارمند در این شرکت‌ها تماس گرفته شد و نظرات ایشان در خصوص اهمیت شبکه‌های اجتماعی در مشارکت کاربران نهایی در طرح‌ها و پروژه‌های شرکت مربوطه مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این مطالعه نشان داد شبکه‌های اجتماعی مکانیزم بسیار مؤثری جهت پیشبرد فرایند بازآفرینی و بهبود عملکرد شرکت‌هاست. همچنین با بهره‌گیری از این ابزارهای مبتنی بر فناوری روز فرایند انتقال و اشاعه دانش مؤثرتر و بهینه‌تر انجام می‌گیرد.

ریتزن (۲۰۲۰) می‌گوید دانشگاه‌ها به جز دو هدف آموزش و تحقیق موظف‌اند دانش تولید شده خود را به دیگر جوامع علمی و گاه غیرعلمی انتقال دهند. بر اساس تحقیقات ریتزن، انتقال و اشاعه دانش در شرکت‌های دارویی و پزشکی، چشم‌پزشکی، الکترونیک و فناوری نانو نقش به‌سزایی ایفا می‌کند، حال آنکه در امر تولید مواد شیمیایی و فلزی چندان کاربردی نداشته است. وی تأکید می‌کند امر انتقال دانش بدون همکاری دولت، دانشگاه‌ها، عموم مردم جامعه و بخش‌های خصوصی امکان‌پذیر نخواهد بود. پژوهش دیگری که توسط مالین، براون و تروسیاک^۵ (۲۰۲۰) انجام شده نیز به مطالعه تحرک دانش و اهمیت واسطه‌های دانش در این فرایند پرداخته است. نتایج بررسی آن‌ها نشان داد این واسطه‌ها بسیار از روش‌های نوآورانه مانند شبکه‌های اجتماعی یا رسانه‌های تصویری و ویدئویی جهت تسهیل امر تحرک دانش استفاده می‌کنند.

-
1. Open Access
  2. Ritzen
  3. Cooper, Rodway & Read
  4. Zhang
  5. Malin, Brown & Trubceac

لیو^۱ و همکاران (۲۰۲۰) نیز در مطالعه خود به بررسی رسانه‌های مؤثر جهت انتقال بهینه دانش از سازمان‌ها به سایر جوامع پرداخته‌اند و به این نتیجه دست یافتند که هیچ یک از ادبیات پیشین به بررسی و طبقه بندی رسانه‌های مؤثر در انتقال و اشاعه دانش نپرداخته است. از این رو سازمان‌ها هر نوع رسانه‌ای را که در دسترس باشد انتخاب کرده، حال آن که ممکن است آن رسانه بهترین محمل جهت انتقال دانش نباشد و هزینه بسیاری نیز برای سازمان داشته باشد. آن‌ها پس از شناسایی و بررسی برخی رسانه‌های مؤثر، در یک مطالعه موردی به طور کاربردی نتایج بررسی‌شان را آزمودند. نتایج بررسی آن‌ها نشان داد که رسانه‌های شناسایی شده می‌توانند در پروژه‌های وسیع انتقال دانش بسیار موفق عمل کنند. در داخل ایران این فرایند کمتر مورد بررسی قرار گرفته و استراتژی‌های بومی تحرک دانش بررسی و معرفی نشده‌اند. این در حالی است که محققان و دانشمندان ایرانی در حوزه‌های مختلف علوم، فعالانه در حال پژوهش و بررسی هستند و نتایج بسیاری از پژوهش‌ها و مطالعات آن‌ها در سطح بین‌المللی بازدید شده و مورد تأیید قرار گرفته است. مهم‌تر از آن این که هزینه‌های هنگفتی جهت پیشبرد پروژه‌های تحقیقاتی، استخدام محققان و دانشمندان، تهیه ابزار و تجهیزات پژوهش از سوی دولت صرف شده است (مرکز پژوهشی مطالعات راهبردی توسعه، ۱۳۹۸). چنانچه این دانش غنی در پایگاه‌های اطلاعاتی محصور بماند و به بخش‌های مختلف جامعه انتقال داده نشود، پیشرفتی در جامعه و جوانب مختلف آن نیز انتظار نمی‌رود.

از بررسی پیشینه‌های پژوهش مشخص می‌شود که مطالعات خارجی در حوزه تحرک دانش فراگیر نیستند و در اکثر موارد محدود به حوزه آموزش هستند که دلیل آن می‌تواند این باشد که فرایند تحرک دانش نخستین بار در اواخر دهه ۱۹۹۰ در حوزه آموزش معرفی شد. به طور کلی، تعداد محدودی از مطالعات خارجی به صورت پراکنده راهبردها و استراتژی‌هایی برای فرایند تحرک دانش معرفی کرده‌اند و در داخل کشور خلأ چنین تحقیقاتی به صورت کامل احساس می‌شود. از این رو مطالعه حاضر درصدد است که چارچوبی به نسبت کامل از کلیه استراتژی‌های تحرک دانش که تاکنون در سازمان‌های سراسر دنیا به کار گرفته شده‌اند ارائه دهد تا بدین ترتیب استراتژی‌هایی که از قلم افتاده و از نگاه دور مانده‌اند به سازمان‌ها، محققان و دست‌اندرکاران امر انتقال و تحرک دانش معرفی شوند.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با توجه به هدف، از نوع کاربردی و نوعی مطالعهٔ مرور سیستمی با روش فراترکیب^۱ است که استراتژی‌های تحرک دانش مورد استفاده در نقاط مختلف جهان را به صورت کیفی مورد تحقق و بررسی قرار داده است. روش فراترکیب، مطالعه و بررسی نظام‌مند پژوهش‌های گذشته است و به طور کلی، نوعی مطالعه کیفی است که از اطلاعات و یافته‌های استخراج شده از مطالعات دیگر با موضوع مرتبط و مشابه استفاده می‌کند. در واقع روش فراترکیب فقط خلاصه کامل و جامعی از مطالعات مرتبط پیشین نیست بلکه هدف ترکیب نظام‌مند یافته‌های پیشین و به دست آوردن دانشی جدید از آن‌هاست (زیمرا^۲، ۲۰۰۶). سندلوسکی و باروس^۳ (۲۰۰۷) هفت گام برای پیاده سازی این روش طراحی کرده‌اند. در این مطالعه، به منظور دسته بندی استراتژی‌های تحرک دانش با بهره‌گیری از تحقیقات پیشین، از این هفت گام برای پیاده‌سازی روش فراترکیب استفاده شد که به شرح ذیل هستند:

گام اول: تعیین پرسش (های) پژوهش

با توجه به اهداف این مطالعه، دو پرسش زیر تعریف و بررسی شدند:

۱. استراتژی‌های تحرک دانش که در سازمان‌های مختلف داخلی و خارجی مورد استفاده قرار گرفته‌اند کدامند؟
۲. چارچوب مناسب برای دسته بندی این استراتژی‌ها چیست؟

گام دوم: مرور نظام‌مند ادبیات پیشین

به منظور شناسایی و استخراج مطالعات مرتبط پیشین درباره استراتژی‌های تحرک دانش، جستجویی کامل بر اساس کلید واژه‌های مشخص شده به فارسی و انگلیسی (استراتژی‌های تحرک دانش، تبادل دانش و انتقال دانش و ترجمان دانش) در بانک‌های اطلاعاتی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی^۴، مگ ایران^۵، ایراندک^۶، سامانه برکت^۷ و همچنین پایگاه‌های اطلاعاتی خارجی وب‌آو

1. Meta-Synthesis

2. Zimmer

3. Sandelowski & Barros

4. SID

5. Magiran

6. Irandoc

7. Barakat

ساینس^۱، اسکوپوس^۲، موتور کاوش گر گوگل اسکالر^۳، اشپرینگر^۴ و ساینس دایرکت^۵ انجام گرفته که یک بازه زمانی ۱۴ ساله از سال ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۰ را در بر می‌گیرند.

گام سوم: انتخاب ادبیات مرتبط و مناسب

به منظور شناسایی مقالات مرتبط از برنامه مهارت‌های ارزیابی انتقادی (کسپ)^۶ استفاده شد که ابزاری برای ارزیابی کیفیت ادبیات موجود در پژوهش‌های کیفی است. در این روش سه پرسش کلی در مورد مطالعات مورد بررسی مطرح می‌شود: آیا این تحقیق معتبر است؟ نتایج این تحقیق چیست؟ و آیا نتایج تحقیق مفید و کاربردی هستند؟ در قالب این پرسش‌های کلی، پرسش‌های جزئی‌تری پرسیده می‌شوند که این عناصر را مورد بررسی قرار می‌دهند: اهداف تحقیق، روش تحقیق، روش نمونه‌گیری و گردآوری داده‌ها، طرح تحقیق، ملاحظات اخلاقی تحقیق، دقت تجزیه و تحلیل داده‌ها، بیان روشن نتایج و یافته‌های تحقیق، و ارزش و اهمیت تحقیق.

منابع استخراج شده از مطالعات خارجی پیشین ۱۲۹۰ منبع بودند که در مرحله نخست بر اساس عنوان منابع تعداد ۱۲۵۰ حذف شدند. سپس با بهره‌گیری از ابزار کسپ و مطالعه چکیده مطالعات، تعداد ۱۵ منبع نیز حذف شدند. در نهایت تعداد ۲۵ مقاله و کتاب به دست آمد که چون تعداد آن‌ها اندک بود متن کامل مقالات دانلود و محتوای آن‌ها بررسی شد و دوباره پرسش‌های برنامه مهارت‌های ارزیابی انتقادی مورد بررسی قرار گرفت. همچنین چکیده و خلاصه کتاب‌ها دوباره مورد بررسی قرار گرفت. سپس، مقالاتی که نمره پایینی در پاسخ به پرسش‌های برنامه مهارت‌های ارزیابی انتقادی به دست آوردند، حذف شدند که در واقع مطالعاتی بودند که به طور اخص استراتژی‌ها را معرفی نکرده و یا با بقیه موارد همپوشانی داشتند. در نهایت، تنها ۱۳ منبع مرتبط برای استخراج استراتژی‌های تحرک دانش مورد استفاده قرار گرفت.

گام چهارم: استخراج محتوای مطالعات پیشین

پس از ترجمه مقالات مرتبط، هر یک چند بار توسط محقق مرور شدند و فیش برداری از آن‌ها صورت گرفت. صفحات اصلی که به استراتژی‌های تحرک دانش پرداخته بودند مشخص و یادداشت برداری شدند.

1. Web of science

2. Scopus

3. Google scholar

4. Springer

5. Science direct

6. Critical Appraisal Skills Program (CASP)

گام پنجم: ترکیب یافته‌های کیفی

پس از استخراج استراتژی‌های تحرک دانش از متون پیشین، بر اساس شباهت ویژگی‌هایشان در یک چارچوب که متشکل از سه مقوله اصلی و شش مقوله فرعی است قرار داده شدند. استراتژی‌هایی که دارای ابهام و نیازمند توضیحات تکمیلی بودند با استفاده از سایر منابع معتبر همراه با ذکر مثال در بخش بحث و نتیجه‌گیری، شفاف و واضح سازی می‌شوند.

گام ششم: کنترل کیفی مراحل انجام کار

مراحل بررسی مطالعات پیشین و استخراج استراتژی‌های تحرک دانش به لحاظ کیفی به طور مرتب مورد بازنگری قرار می‌گرفت. به منظور شناسایی متون مرتبط از برنامه مهارت‌های ارزیابی انتقادی استفاده شد و مقالات شناسایی شده چند بار مرور و بررسی شدند. همچنین، روایی و پایایی چارچوب به دست آمده از استراتژی‌ها با سه مقوله اصلی و شش مقوله فرعی مورد بررسی قرار گرفت. به منظور تعیین روایی، چارچوب طراحی شده به دو تن از متخصصین حوزه مدیریت و علوم تربیتی و همچنین دو نفر از محققان حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی ارائه شد و مورد تأیید کامل هر چهار نخبه قرار گرفت.

به منظور سنجش پایایی از شاخص کاپا^۱ که در سال ۱۹۶۰ توسط جاکوب کوهن^۲ معرفی شده، استفاده شد (کوهن، ۱۹۶۰). از این شاخص به منظور سنجش درصد توافق میان دو مشاهده‌گر استفاده می‌شود. این شاخص بین صفر و یک قرار دارد و هر چه به صفر نزدیک‌تر باشد درصد توافق بالاتری را نشان می‌دهد. چارچوب استراتژی‌ها توسط یک تن از متخصصین علم اطلاعات و دانش‌شناسی بررسی شد و مشاهدات ایشان ثبت شد. مقایسه دسته‌بندی ایشان با دسته‌بندی انجام شده توسط محققین نشان داد که ایشان به جای شش مقوله فرعی، پنج مقوله پیشنهاد کرده‌اند بدین صورت که استراتژی‌های آموزش محور را در تنها در قالب یک گروه دسته‌بندی کرده‌اند؛ اما نظرات ایشان در مورد چهار مقوله دیگر در توافق با نظر محققین بود. با استفاده از فرمول کاپا، مقدار کاپا $0/83$ محاسبه شد که بنا بر دامنه‌های تعریف شده برای شاخص کاپا مقدار بین $0/81$ تا 1 درصد توافق در سطح عالی تلقی می‌شود.

1. Kappa
2. Jacob Cohen

جدول ۳. وضعیت تبدیل کدها به مفاهیم توسط پژوهشگر و فرد دیگر

		نظر محقق		
		بله	خیر	مجموع
نظر	خیر	الف=۵	ب=۰	۵
	بله	ج=۱	د=۰	۱
خبره	مجموع	۶	۰	کل=۶
دیگر				

گام هفتم: استخراج و ارائه یافته‌ها

نتایج حاصل از گام‌های پیشین در این مرحله ارائه می‌شوند. ۴۷ استراتژی تحرک دانش از ۱۳ منبع انتخاب شده، شناسایی و ترکیب یافته‌ها انجام شد. پس از اعمال نظر متخصصین دانشگاهی از حوزه‌های مدیریت و علم اطلاعات و دانش‌شناسی، استراتژی‌ها در ۳ دسته اصلی و ۶ دسته فرعی قرار داده شدند که در بخش بعدی به تفصیل شرح داده خواهند شد.

یافته‌های پژوهش

استفاده از استراتژی‌های تحرک دانش به رشد دانش و به توانمندسازی مردم برای استفاده از اطلاعات برای پرداختن به مشکلات زندگی واقعی‌شان کمک می‌کند.

همان‌طور که گفته شد، برای شناسایی استراتژی‌های تحرک دانش، مطالعات مرتبط پیشین بازیابی و بررسی شدند. با توجه به اینکه فرایند تحرک دانش بیشتر طی دهه اخیر مورد استقبال قرار گرفته است، مطالعات چندانی در این حوزه در دسترس نیست. از منابع بازیابی شده، تنها ۱۳ منبع به طور اخص به استراتژی‌های تحرک دانش پرداخته‌اند و ۴۷ استراتژی از این منابع به دست آمد. فهرست این منابع به تفکیک سال و نام نویسندگان و همچنین استراتژی‌هایی که از آن‌ها استخراج شده، در جدول ۴ آورده شده‌اند:

به منظور سهولت دسترسی به استراتژی‌های تحرک دانش، در این مقاله برای نخستین بار بر اساس شباهت میان ویژگی‌های استراتژی‌های شناسایی شده چارچوبی ارائه می‌شود که آن‌ها را بر پایه موضوع، در سه مقوله اصلی پژوهش محور، مشارکت محور و آموزش محور دسته بندی می‌کند. به طور کلی در فرایند تحرک دانش، سه عنصر دانش (نتیجه تحقیقات)، آموزش و مشارکت بین جوامع و واحدهای مختلف نقش اساسی دارند و هدف فرایند اتصال این سه عنصر به یکدیگر است. برای توسعه و بقای هر عنصر تدابیری نیاز است تا فرایند به نتیجه مطلوب برسد.

جدول ۴. استراتژی‌های تحرک دانش با ذکر سال و نام نویسندگان

منبع	استراتژی	ردیف
یونی و همکاران، ۲۰۱۱	کمک‌های مالی به مراکز تحقیقاتی	۱
فیبس و شاپسون، ۲۰۰۹	کمک هزینه‌های تشویقی به محققان	۲
اینگن و آریو، ۲۰۱۵	حمایت اجتماعی در کار برای افراد حرفه‌ای	۳
یونی و همکاران، ۲۰۱۱	ایجاد انگیزه برای دانشکده‌ها	۴
یونی و همکاران، ۲۰۱۱	توسعه پژوهش مبتنی بر جامعه	۵
یونی و همکاران، ۲۰۱۱	توسعه تحقیقات میدانی در دانشکده‌ها	۶
کوپر، ۲۰۱۴	ارائه فهرست منابع و مراجع تحقیقاتی	۷
کوپر، ۲۰۱۴	خدمات پشتیبانی تحقیقاتی	۸
کوپر، ۲۰۱۴	جوایز و ارائه تسهیلات	۹
کوپر، ۲۰۱۴	مشاوره	۱۰
اینگن و آریو، ۲۰۱۵	تشویق نوشتن مقالات سیاست گذاری توسط محققان	۱۱
کمپبل ^۱ و همکاران، ۲۰۱۷	کارگزاری تحقیق	۱۲
اینگن و آریو، ۲۰۱۵	حمایت از انجمن‌های تحقیقاتی	۱۳
فیبس و شاپسون، ۲۰۰۹ کوپر، ۲۰۱۴ کوپر، کلینگر و مک ایدی، ۲۰۱۷	ترجمه دانش به زبان ساده و خودداری از اصطلاحات تخصصی	۱۴
اینگن و آریو، ۲۰۱۵	در دسترس و مرتبط ساختن دانش و دسترسی به دانش حاصل از پژوهش و در دسترس مردم و مخاطبان خاص قرار دادن تحقیقات از طریق ارتباطات رسانه‌ای	۱۵
لاول و فلورس، ۲۰۱۸ کمپبل و همکاران، ۲۰۱۷	دسترس‌ی به تحقیقات و استفاده از تحقیقات موجود	۱۶
جوزف ریتزن، ۲۰۲۰	دسترس‌ی آزاد به اطلاعات و انتشارات علمی و فراهم سازی امکان دسترس‌ی به نتایج پژوهش‌ها برای افراد و سازمان‌ها	۱۷
کوپر، کلینگر و مک ایدی، ۲۰۱۷ یونی و همکاران، ۲۰۱۸	در دسترس ساختن گزارشات و خلاصه تحقیقات	۱۸
اینگن و آریو، ۲۰۱۵	اجرای دانش حاصل از پژوهش در عمل از طریق اولویت و حمایت سازمانی از محققان برای شرکت در فرآیند تحرک دانش	۱۹
یونی و همکاران، ۲۰۱۱	وب سایت‌های سازمانی که تحقیقات را فهرست و گاهی متن کامل	۲۰

ردیف	استراتژی	منبع
	تحقیقات را در دسترس عموم قرار می‌دهند	
۲۱	مشورت با کاربران نهایی اطلاعات	کین، ۲۰۰۶
۲۲	بحث‌های گروهی و گروه‌های مطالعاتی و بخش‌هایی که با همکاری هم به پژوهش می‌پردازند	ارجمند، ۲۰۱۰ کوپر، ۲۰۱۴
۲۳	اشاعه دانش حاصل از پژوهش: ارتباط محققان و ذینفعان برای اشتراک گذاری دانش	اینگن و آریو، ۲۰۱۵
۲۴	بازدید و دعوت از محققان شناخته شده برای اشتراک گذاری	کمپیل و همکاران، ۲۰۱۷
۲۵	ارتباط با همکاران	کوپر، کلینگر و مک ایدی، ۲۰۱۷
۲۶	باز آفرینی	بتیگا و سیکولو، ۲۰۱۹
۲۷	گروه‌های کاری با مشخص کردن اهداف و درس‌های اصلی	دفتر معاونت پژوهش و نوآوری، دانشگاه رایرسون، ۲۰۱۶
۲۸	گروه‌های تبادل دانش از طریق جلسات رسمی یا غیر رسمی با جامعه کاربران	دفتر معاونت پژوهش و نوآوری، دانشگاه رایرسون، ۲۰۱۶
۲۹	جلسات سالانه	کوپر، ۲۰۱۴
۳۰	کار قراردادی و همکاری در خارج از سازمان	یونی و همکاران، ۲۰۱۱
۳۱	شبکه سازی در رسانه‌های اجتماعی	لاول و فلورس، ۲۰۱۸ یونی و همکاران، ۲۰۱۸ کمپیل و همکاران، ۲۰۱۷ کوپر، ۲۰۱۴ بریسکو و همکاران، ۲۰۱۷
۳۲	مش‌گاید و خلاصه تحقیقات با همکاری میان محققان، معلمان و دانش آموزان	یونی و همکاران، ۲۰۱۸
۳۳	ویدئوها و وب سایت‌های تعاملی	کوپر، کلینگر و مک ایدی، ۲۰۱۷
۳۴	انجمن‌های آنلاین	کوپر، ۲۰۱۴
۳۵	درخواست‌های رسانه‌ای (جستجوی آن‌ها به عنوان کارشناس)	یونی و همکاران، ۲۰۱۱
۳۶	برگزاری وبینارها با مشخص کردن اهداف و درس‌های اصلی	دفتر معاونت پژوهش و نوآوری، دانشگاه رایرسون، ۲۰۱۶
۳۷	انجمن نظارت بر محیط‌های آموزشی	یونی و همکاران، ۲۰۱۱
۳۸	آموزش آنلاین و آفلاین	کوپر، ۲۰۱۴

ردیف	استراتژی	منبع
۳۹	کارگاه‌های آموزشی	کوپر، ۲۰۱۴
۴۰	کارگاه‌های آموزشی «ناهار و یادگیری» به صورت حضوری	دفتر معاونت پژوهش و نوآوری، دانشگاه رایرسون، ۲۰۱۶
۴۱	اشتراک مقالات و قرار دادن یافته‌های تحقیق در وب سایت‌ها و رسانه‌های اجتماعی مانند توئیتر، فیس بوک، لینکدین، وبلاگ‌ها و یوتیوب با هدف آگاهی رسانی و ایجاد تغییر در جامعه	ارجمند، ۲۰۱۰
۴۲	انتشار در خبرنامه‌ها، گزارش‌ها، رویدادها، مطبوعات، رادیو، تلویزیون، وبلاگ، مذاکرات، کنفرانس‌ها و کارگاه‌ها.	یونی و همکاران، ۲۰۱۱
۴۳	اشتراک گذاری دانش جدید با مخاطب آگاه از طریق کنفرانس و همایش با استفاده از پاورپوینت، ارائه پوستر و ...	یونی و همکاران، ۲۰۱۱
۴۴	داستان‌های موفقیت	کوپر، ۲۰۱۴
۴۵	واژه نامه‌ها	کوپر، ۲۰۱۴
۴۶	سوالات متداول تحقیق	کوپر، ۲۰۱۴
۴۷	گزارشات سالانه	کوپر، ۲۰۱۴

در مقوله پژوهش محور دو مسئله اصلی مطرح است:

۱. توسعه طرح‌های پژوهشی و تشویق محققان به انجام پژوهش‌های کاربردی: این مرحله که مسئولیت اصلی آن بر عهده دانشگاه‌ها و سازمان‌های پژوهشی است در واقع نقطه شروع فرایند تحرک دانش است. موفقیت این فرایند به میزان زیادی به عملکرد مؤسسات تولیدکننده دانش بستگی دارد. از این رو، استراتژی‌هایی نیاز است تا نخستین گام فرایند تحرک دانش به طور مطلوبی انجام گیرد.
  ۲. اشاعه و دسترس پذیر ساختن نتایج پژوهش: در مرحله بعد، دانش تولیدشده بایستی در دسترس سایر افراد و جوامع قرار گیرد، در غیر این صورت بی استفاده مانده و منجر به تغییری در جامعه نمی‌شود.
- در مقوله استراتژی‌های مشارکت محور اقداماتی لازم است تا:
۱. تعاملات میان کاربران نهایی با پژوهشگران، پژوهشگران با یکدیگر یا با سایر گروه‌ها و جوامع ذینفع تسهیل شود.
  ۲. از فناوری روز برای انجام همکاری‌های مؤثر استفاده شود. امروزه وب و شبکه‌های اجتماعی انقلابی عظیم در عرصه ارتباطات و همکاری‌ها ایجاد کرده و بسیاری از محدودیت‌های جغرافیایی، زمانی و حتی مالی با بهره‌گیری از این فناوری‌ها از بین رفته‌اند.

در نهایت، در مقوله استراتژی‌های آموزش محور استراتژی‌هایی لحاظ شده‌اند که دانش را به روش آموزش اشاعه و انتقال می‌دهند و بدین منظور لازم است این استراتژی‌ها:

۱. به خلق و توسعه آموزش بپردازند.

۲. از طریق محمل‌های مختلف به امر آگاهی رسانی بپردازند.

در نتیجه، از مجموع این استراتژی‌ها چارچوبی حاصل شد که شامل شش مقوله فرعی و سه مقوله اصلی است. جدول ۵ این چارچوب را به روشنی نشان می‌دهد:

جدول ۵. استراتژی‌های تحرک دانش بر پایه چارچوب موضوعی

مقوله اصلی	مقوله فرعی	استراتژی
استراتژی‌های پژوهش محور	استراتژی‌های توسعه و پیشبرد تحقیق و طرح‌های پژوهشی	۱- کمک‌های مالی به مراکز تحقیقاتی. ۲- کمک هزینه‌های تشویقی به محققان. ۳- حمایت اجتماعی در کار برای افراد حرفه‌ای. ۴- ایجاد انگیزه برای دانشکده‌ها. ۵- توسعه پژوهش مبتنی بر جامعه. ۶- توسعه تحقیقات میدانی در دانشکده‌ها. ۷- ارائه فهرست منابع و مراجع تحقیقاتی. ۸- خدمات پشتیبانی تحقیقاتی. ۹- جوایز و ارائه تسهیلات. ۱۰- مشاوره. ۱۱- تشویق نوشتن مقالات سیاست‌گذاری توسط محققان. ۱۲- کارگزاری تحقیق. ۱۳- حمایت از انجمن‌های تحقیقاتی.
	استراتژی‌های اشاعه و دسترس پذیر ساختن نتایج پژوهش	۱- ترجمه دانش به زبان ساده و خودداری از اصطلاحات تخصصی. ۲- دسترس و مرتبط ساختن دانش و دسترسی به دانش حاصل از پژوهش و در دسترس مردم و مخاطبان خاص قرار دادن تحقیقات از طریق ارتباطات رسانه‌ای. ۳- دسترس به تحقیقات و استفاده از تحقیقات موجود. ۴- دسترس آزاد به اطلاعات و انتشارات علمی و فراهم سازی امکان دسترسی به نتایج پژوهش‌ها برای افراد و سازمان‌ها. ۵- در دسترس ساختن گزارشات و خلاصه تحقیقات. ۶- اجرای دانش حاصل از پژوهش در عمل از طریق اولویت و حمایت سازمانی از محققان برای شرکت در فرآیند تحرک دانش. ۷- وب سایت‌های سازمانی که تحقیقات را فهرست و گاهی متن کامل تحقیقات را در دسترس عموم قرار می‌دهند.

استراتژی	مقوله فرعی	مقوله اصلی
<p>۱-مشورت با کاربران نهایی اطلاعات. ۲-بحث‌های گروهی و گروه‌های مطالعاتی و بخش‌هایی که با همکاری هم به پژوهش می‌پردازند. ۳-اشاعه دانش حاصل از پژوهش: ارتباط محققان و ذینفعان برای اشتراک گذاری دانش. ۴-بازدید و دعوت از محققان شناخته شده برای اشتراک گذاری. ۵-ارتباط با همکاران. ۶-باز آفرینی. ۷-گروه‌های کاری با مشخص کردن اهداف و درس‌های اصلی. ۸-گروه‌های تبادل دانش از طریق جلسات رسمی یا غیر رسمی با جامعه کاربران. ۹-جلسات سالانه. ۱۰-کار قراردادی و همکاری در خارج از سازمان.</p>	<p>استراتژی‌های مشارکت تعاملی</p>	<p>استراتژی‌های مشارکت محور</p>
<p>۱-شبکه سازی در رسانه‌های اجتماعی. ۲-مش گاید و خلاصه تحقیقات با همکاری میان محققان، معلمان و دانش آموزان ۳-ویدئوها و وب سایت‌های تعاملی. ۴-انجمن‌های آنلاین. ۵-درخواست‌های رسانه‌ای (جستجوی آن‌ها به عنوان کارشناس). ۶-برگزاری وبینارها با مشخص کردن اهداف و درس‌های اصلی.</p>	<p>استراتژی‌های مشارکت مبتنی بر فناوری</p>	
<p>۱-انجمن نظارت بر محیط‌های آموزشی. ۲-آموزش آنلاین و آفلاین. ۳-کارگاه‌های آموزشی. ۴-کارگاه‌های آموزشی «ناهار و یادگیری» به صورت حضوری.</p>	<p>استراتژی‌های خلق و توسعه آموزش</p>	
<p>۱-اشتراک مقالات و قرار دادن یافته‌های تحقیق در وب سایت‌ها و رسانه‌های اجتماعی مانند توئیتر، فیس بوک، لینکدین، وبلاگ‌ها و یوتیوب با هدف آگاهی رسانی و ایجاد تغییر در جامعه. ۲-انتشار در خبرنامه‌ها، گزارش‌ها، رویدادها، مطبوعات، رادیو، تلویزیون، وبلاگ، مذاکرات، کنفرانس‌ها و کارگاه‌ها. ۳-اشتراک گذاری دانش جدید با مخاطب آگاه از طریق کنفرانس و همایش با استفاده از پاورپوینت، ارائه پوستر و... ۴-داستان‌های موفقیت. ۵-واژه نامه‌ها. ۶-سؤالات متداول تحقیق. ۷-گزارشات سالانه.</p>	<p>استراتژی‌های آگاهی رسان</p>	<p>استراتژی‌های آموزش محور</p>

بحث و نتیجه‌گیری

اشتراک‌گذاری دانش یکی از اهرم‌های مهم رشد است و جوامع باید این اهرم را در خود تقویت کنند. در واقع دانش نوعی مشوق عمومی است و باید در اختیار همه افراد جامعه قرار گیرد. حال، به منظور انتقال بهینه دانش که به رشد و توسعه جامعه بیانجامد، استراتژی‌هایی نیاز است تا امر انتقال را تسهیل و پایداری رشد و توسعه در جامعه را تضمین کند. به طور کلی، زمانی همه اقشار یک جامعه دانش‌بنیان می‌شوند که استراتژی‌هایی به کار گیرند که بهروری را با استفاده از دانش (و نه با افزایش سرمایه یا نیروی کار) افزایش دهند. مرور مطالعات پیشین در حوزه تحرک دانش نشان می‌دهد محققان در حوزه‌های مختلف به ویژه در حوزه‌های آموزش و پزشکی، استراتژی‌هایی که به منظور انتقال و اشاعه دانش مؤثرند شناسایی یا برای نخستین بار معرفی کرده‌اند. چنانچه در پیشینه گفته شده است اکثر این استراتژی‌ها بر پایه فناوری و نوآوری روز هستند.

استراتژی «ساده‌سازی متون علمی تخصصی» یکی از مؤثرترین استراتژی‌ها در انتقال دانش تخصصی به عموم جامعه است. این مبحث، در سال‌های اخیر توسط نشریات حوزه پزشکی مورد استقبال قرار گرفته که از نویسندگان می‌خواهند که خلاصه‌ای کوتاه به زبان عامیانه از مقاله خود را به نشریه ارسال کنند (شیلز^۱، ۲۰۱۷). این خلاصه باید به گونه‌ای باشد که برای مخاطبان غیر متخصص، قابل فهم و درک باشد. هدف از این قانون، آسان‌سازی و قابل فهم کردن یافته‌های تحقیقات به زبان‌های مختلف است. متن، ساختار و طراحی خلاصه‌ها باید آن چنان واضح باشد که مخاطب مورد نظر بتواند به راحتی آنچه را که لازم دارد پیدا کند، آنچه را پیدا می‌کند درک کند و در نهایت از اطلاعات به دست آمده استفاده کند. به تعریف دیگر، ساده‌سازی متون تخصصی، ابزاری ارتباطی است که باعث می‌شود مخاطب بتواند اولین بار که متن مورد نظر را می‌خواند و یا می‌شنود درک کند. در ساده‌سازی متون، واژه‌های ناآشنا باید به سادگی تعریف شوند و اطلاعات را به سبکی دوستانه و تسهیل کننده ارائه دهند. خلاصه‌سازی به زبان ساده فوایدی دارد که عبارت‌اند از: (۱) افزایش سواد تحقیقاتی و مشارکت در تحقیقات؛ (۲) قابل هضم کردن تحقیقات برای سرمایه‌گذاران و سیاست‌گذاران (۳) آسان‌تر کردن همکاری‌های میان‌رشته‌ای (بنیاد تحقیقات سلامت مایکل اسمیت^۲، ۲۰۱۸).

1. Shailes

2. Michael Smith Foundation for Health Research (MSFHR)

«بازآفرینی» استراتژی مؤثر دیگری است که بر سازوکارهای مشارکتی مانند طراحی مشترک، تولید مشترک، مشارکت مصرف کننده، نوآوری کاربر، مشارکت مشتری و نوآوری مشترک تمرکز دارد. در برخی از پروژه‌های تحقیقاتی، کاربران مسئولیت پخش پرسشنامه‌های تحقیق را بر عهده می‌گیرند و یا داوطلب می‌شوند که آزمایشات علمی بر روی آن‌ها انجام گیرد. در اصل، این مفهوم نوعی ابتکار عمل یا مدیریت استراتژیک است که گروه‌های مختلف را گرد هم می‌آورد تا نتیجه‌ای با ارزش متقابل به دست آید (مارتینز کانیس^۱ و همکاران، ۲۰۱۶). به گفته هافینگتون پست^۲، ۷۰ درصد از شرکت‌های موفق دنیا که خدمات برجسته‌ای ارائه می‌دهند برای بازخورد و نظرات مشتری اهمیت فراوانی قائل هستند (میلبراث^۳، ۲۰۱۹). به عنوان مثال، آیکیا^۴ یک شرکت سوئدی تولید کننده لوازم داخلی منزل است و شعبه‌های زیادی در نقاط مختلف دنیا دارد. این شرکت مشتریان و طرفدارانش را برای توسعه محصولات جدید ترغیب کرده و از پیشنهادهای مشتریان و ایده‌هایشان استقبال می‌کند. همچنین این شرکت با دانشجویان دانشگاه‌های مختلف در مورد راه حل‌های تولید محصول همکاری دارد و حتی با آزمایشگاه‌های نوآوری در سراسر جهان در ارتباط است. پیشنهاد دهندگان در صورت انتخاب ایده‌هایشان، واجد شرایط دریافت پاداش هستند. بر اساس این سیاست، خرد جمعی در نوآوری محصول به کار گرفته می‌شود و مهم‌تر اینکه مزایای زیادی برای شرکت دارد و همچنین به جامعه‌ای از مشتریان کمک می‌کند. علاوه بر آیکیا، برندهای معروف دیگر از جمله یونی لور^۵، لگو^۶، دی.اچ.ال^۷، بی.ام.دبلیو^۸، کواکولا^۹ و... نشان دهنده قدرت همکاری با کاربران و مشتریان هستند که موجب شده رضایت مشتری بیش از ۸۰ درصد افزایش یابد (فورنیر^{۱۰}، ۲۰۱۹).

---

1. Martínez-Cañas
 2. Huffington Post
 3. Milbrath
 4. IKEA
 5. Unilever
 6. Lego
 7. DHL
 8. BMW
 9. CocaCola
 10. Fournier

«دسترسی آزاد به اطلاعات و انتشارات علمی» نیز بحثی مهم در عرصه انتقال و تحرک علم و دانش است. جنبش دسترسی آزاد که در سال ۲۰۰۲ در بوداپست به طور رسمی ارائه شد نقطه عطفی در عرصه دسترس‌پذیری علم است که بر دسترسی رایگان به دانش روز و خروجی‌های تحقیق در هر زمان و مکانی تأکید دارد (چان^۱ و دیگران، ۲۰۰۲). با جنبش دسترسی آزاد، موانع کپی برطرف و استفاده مجدد از نتایج تحقیقات امکان‌پذیر می‌شود. مقالات تحقیقاتی منتشرشده در مجلات با دسترسی آزاد بلافاصله برای خواندن، بارگیری و به اشتراک‌گذاری در دسترس عموم قرار می‌گیرند و این می‌تواند قدم بزرگی در تسهیل اشاعه و تحرک دانش از دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی به جامعه باشد. مجلات دسترسی آزاد با هدف ایجاد بستر قابل اعتماد و فراهم کردن دسترسی نامحدود به ادبیات علمی برای انتشار سریع به روز رسانی‌های اخیر در رشته‌های مختلف علوم و فناوری به وجود آمده‌اند. خوانندگان می‌توانند بدون هیچ هزینه‌ای به تحقیقات به روز دسترسی داشته باشند و از این تسهیلات بهره‌مند شوند تا درک علمی خود را در مباحث مربوطه غنی سازند. از محققان پژوهشی، اعضای هیئت علمی و دانشگاهیان رشته‌های مختلف دعوت شده است تا مشارکت جدید خود را در قالب نسخه‌های خطی اصلی ارائه دهند. قبل از تأیید برای انتشار، تحقیقات آن‌ها تحت بررسی کیفی قرار می‌گیرند. سپس ناشر با پیروی از آیین‌نامه دسترسی آزاد، مقالات منتشرشده در سراسر جهان را از طریق رسانه‌های مختلف اجتماعی تبلیغ می‌کند. این بستر تنها با هدف ارائه اطلاعات معتبر علمی برای پشتیبانی از آخرین ابتکارات علمی راه‌اندازی شده است. شعار مجلات دسترسی آزاد، ترویج بی‌طرفانه و بی‌عیب و نقص اطلاعات و داده‌های تحقیق با حفظ بیشترین شفافیت و پیروی از استاندارد انتشار بین‌المللی است (مجلات دسترسی آزاد^۲، ۲۰۲۰).

«ایجاد گروه‌های تبادل دانش» استراتژی دیگری است که می‌تواند از طریق جلسات رسمی یا غیررسمی با جامعه کاربران دانش از قبیل اجتماعات عملی و برگزاری جلسات در سالن‌های شهر و کافه‌ها اجرا شود. به صورتی که در همهٔ مراحل تحقیق درگیر گفتگو و ایجاد رابطه و شبکه‌سازی برای انتشار دانش باشند. شناسایی و انتخاب نمایندگان حرفه‌ای از جامعه و دولت که می‌توانند به انتشار تحقیقات در حوزه‌های انتخابی کمک کنند نیز باید مد نظر قرار گیرد (دفتر معاونت پژوهش و نوآوری دانشگاه رایرسون، ۲۰۱۶).

1. Chan
2. Open Access Journals

روش «مش‌گاید» یا راهنمای مش، به معنای دسترسی سریع به خلاصه‌ای از دانش تخصصی مبتنی بر تحقیقات محققان و حتی تجارب و داوری‌های حرفه‌ای معلمان و مدرسان با استفاده از پادکست‌ها^۱، ویدیوها، ابزارهای دیجیتال و نمودارهای گرافیکی است. این استراتژی با کمک ابزارهای دیجیتال، به جمع‌آوری شبکه‌های بین‌المللی از مربیان برای همکاری مشترک در خلق دانش جدید کمک می‌کند (یونی و همکاران، ۲۰۱۸).

استراتژی دیگر «کارگاه‌های آموزشی ناهار و یادگیری» نوعی جلسه آموزشی سی تا چهل و پنج دقیقه‌ای است که در ساعت ناهار توسط سازمان برگزار می‌شود. این جلسه می‌تواند در یک کافه تریا یا رستوران، سالن اجتماعات یا حتی در اتاق کنفرانس تشکیل شود. آنچه این مفهوم را از سایر برنامه‌ها جدا می‌کند، دسترسی و ساختار غیررسمی این رویکرد است. برای ایجاد انگیزه و مشارکت بیشتر، سازمان می‌تواند ناهار را تهیه کند. در صورت میسر نبودن این اقدام، می‌توان از شرکت‌کنندگان دعوت کرد تا ناهار با خود بیاورند. ناهار و یادگیری راهی آسان برای توسعه و ایجاد انگیزه در مشارکت‌کنندگان در حین ایجاد یک محل ارتباطی، همکاری و یادگیری است. این جلسه همچنین ممکن است موضوعات مهمی را پوشش دهد و بستر باز اطلاعاتی را برای افراد ایجاد کند (سلندی^۲، ۲۰۱۳).

«مقالات سیاستگذاری» روش مناسب دیگری برای انتقال دانش فنی از یک سازمان به سازمان دیگر است. این مقالات توسط پژوهشگران نوشته می‌شوند و بیانیه‌ها و دستورالعمل‌های قاطعانه‌ای برای اقدامات عملی لازم در هر عرصه‌ای ارائه می‌دهند. به عنوان مثال، پژوهشگر قاطعانه اعلام می‌کند که «شرکت یا سازمان X باید اقدامات زیر را در پیش گیرد: ...» (گلوور^۳، ۲۰۰۲). یکی از ابزارهای رایج برای آسان‌سازی اطلاع‌رسانی و انتقال دانش، صفحه «سوالات متداول تحقیق» است که در آن سؤالاتی که به طور متداول توسط کاربران پرسیده شده است، همراه با پاسخ آن‌ها به طور خلاصه و شفاف بر روی وب سایت سازمان ارائه می‌شود. این پرسش‌ها کاربران را نسبت به موانعی که در ذهنشان درباره محتوا پیش آمده سریع‌تر آگاه می‌سازد (ویلسون^۴، ۲۰۱۸).

---

1. Podcasts
2. Salandy
3. Glover
4. Wilson

«واژه‌نامه‌ها» ابزارهای مناسبی برای تفسیر زبان تخصصی مقالات هستند. «داستان‌های موفقیت» نیز برای تسهیل و نشان دادن مزایای تحرک دانش می‌توانند مفید باشند (کوپر، ۲۰۱۴). «ایجاد انگیزه برای دانشکده‌ها» برای پیگیری فعالیت‌های تحرک دانش یکی دیگر از استراتژی‌هاست و می‌تواند این گونه رخ دهد که معیارهای تصدی و ارتقا در دانشگاه‌ها تغییر یافته یا جوایزی به فعالیت‌های تحرک دانش تعلق گیرد (یونی و همکاران، ۲۰۱۱). «کار قراردادی در خارج از سازمان» به این صورت است که یک نفر از یک سازمان به خارج از سازمان یا یک سازمان دیگر برود و کار کند و بعد نتایج همکاری خود و دانش جدیدی که یاد گرفته را به سازمان اولی که در آن مشغول بوده بیاورد (اینگن و آریو، ۲۰۱۵)؛ و در نهایت، «خدمات مشاوره» دو دسته هستند: مشاوره درون سازمانی و برون سازمانی. منظور از مشاوره درون سازمانی این است که یکی از اعضای سازمان، مسئولیت مدیریت تحرک دانش را در داخل سازمان بر عهده گرفته و به دیگر همکاران مشاوره می‌دهد. مشاوره برون سازمانی به خدماتی گفته می‌شود که سازمان دانش محور برای گسترش تأثیر پژوهش‌های خود به سازمان‌های کاربر ارائه می‌دهد که خود زمینه همکاری‌های بین سازمانی را در آینده فراهم می‌آورد (یونی و همکاران، ۲۰۱۱).

در این مقاله برای نخستین بار، برای دسترسی آسان به استراتژی‌های تحرک دانش، چارچوبی بر اساس شباهت ویژگی‌های استراتژی‌های شناسایی شده، ارائه شد که آن‌ها را بر پایه موضوع در سه مقوله اصلی پژوهش محور، مشارکت محور و آموزش محور دسته‌بندی می‌کند. سازمان‌ها و مؤسسات پژوهشی و دانش بنیان و سیاستگذاران امر با بهره‌گیری از این استراتژی‌ها می‌توانند برای کاربردی کردن دانش محض و اشاعه آن در سطح وسیع‌تر اقدام کنند. برخی از این استراتژی‌ها ممکن است در سطح کلان کاربرد نداشته باشند و نیاز به بومی سازی آن‌ها باشد. به عنوان مثال برخی از شبکه‌های اجتماعی مانند فیسبوک یا توئیتر در برخی کشورها از جمله ایران قابل دسترسی نیستند. در این صورت، نیاز است شبکه‌ها و رسانه‌های بومی شناسایی و استفاده شوند. امید است این پژوهش با گردآوری و معرفی استراتژی‌های تحرک دانش بتواند در زمینه مدیریت مؤثرتر پژوهش‌ها و بهره‌برداری بهینه از دانش حاصل از پژوهش‌ها در داخل کشور مؤثر واقع شود و سازمان‌ها و مؤسسات تحقیقاتی و پژوهشی، توجه ویژه‌ای به استعمال این استراتژی‌ها برای پیشرفت و توسعه خویش و جامعه داشته باشند.

مرور مطالعات پیشین نشان داد مقالات داخلی در حوزه تحرک دانش که به بررسی استراتژی‌های انتقال و دسترس‌پذیری دانش پرداخته باشند وجود ندارد. از این رو، همه استراتژی‌های شناسایی شده در این پژوهش حاصل پژوهش‌های انجام شده در خارج از کشور است که ممکن است با شرایط بومی سازمان‌ها در داخل کشور همخوانی نداشته باشند. از این رو، پیشنهاد می‌شود در پژوهشی جامع‌تر به بومی‌سازی این استراتژی‌ها پرداخته شود. همچنین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، به صورت جامع و مفصل تفاوت‌های ظریف میان اصطلاحات دانش‌محور تشریح شود. بررسی تحرک دانش در سازمان‌های مختلف داخل کشور و میزان استفاده این سازمان‌ها از استراتژی‌ها برای به اشتراک گذاری دانش سازمانی‌شان نیز می‌تواند عنوانی دیگر برای پژوهش‌های بعدی باشد.

منابع

- پورنقی، رؤیا، نعمتی انارکی، لیلا (۱۳۹۳) روند پژوهش در حوزه ترجمان دانش، *مطالعات دانش‌شناسی*، سال اول، شماره یک، زمستان ۹۳
- تاج‌الدینی، اورانوس. اعظمی، محمد. سادات موسوی، علی (۱۳۹۵) سیر تبدیل ایده به پدیده در علوم انسانی ایران، *مطالعات ملی‌کنابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۷ (۴)، ۸۳-۱۰۴
- دهقانی، مسعود، یعقوبی، نورمحمد. موعلی، علیرضا. وظیفه، زهرا (۱۳۹۷) ارائه مدل جامع عوامل مؤثر بر استقرار اثربخش مدیریت دانش، *فصلنامه علمی-پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، سال دهم، شماره ۱، بهار ۹۸، پیاپی
- رفیعی، محسن. نائینی، مجید. غلامیان، سیما. باقری، کلثوم (۱۳۹۵) بررسی تطبیقی تأمین منابع مالی دانشگاه‌ها در ایران و سایر کشورهای جهان، *اولین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روانشناسی و مطالعات اجتماعی ایران*، قم، دبیرخانه دائمی کنفرانس
- زارعی محمودآبادی، محمد. طحاری مهرجردی، محمدحسین. مهدویان، علیرضا (۱۳۹۲) ارزیابی فعالیت‌های تحقیق و توسعه در ایران: رویکرد تحلیل پوششی داده‌ها. *مجله مدیریت صنعتی*، دوره ۶، شماره ۱، بهار ۹۳
- فتحیان، محمد. شفیعا، محمدعلی. امجدی، ایزد (۱۳۹۶) عوامل مؤثر بر فرآیند انتقال دانش توسط ایرانیان دانش‌آموخته در کشورهای توسعه یافته، *فصلنامه مدیریت توسعه فناوری*، دوره پنجم، شماره ۲، پاییز
- قاسمی پیر بلوطی، اکبر. امیری، ایوب. محمدزاده مهنه، حمیدرضا (۱۳۹۸) مدیریت دانش در سازمان‌های امروزی، *فصلنامه علمی ترویجی مطالعات مدیریت بر آموزش انتظامی*. سال دوازدهم، شماره ۴۷، پاییز ۱۳۹۸
- گل محمدی، زهرا (۱۳۹۲) انتقال دانش سلامت، *مجله تصویر سلامت*، دوره ۴، شماره ۴

مهستی جویباری، لیلا. ثناگو، اکرم. یوسفی پور، محدثه (۱۳۹۱) ترجمان دانش و کاربردی کردن تحقیقات، راهکاری جهت افزایش عملکرد پژوهشی دانشجویان علوم پزشکی، مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت، سال ۱، شماره ۱، بهار

نیمایی عالی، یوسف. حسن پور، حسینعلی. مغان، مهدی. ممبینی، جهانبخش. امامیان، سهیل (۱۳۹۳) الگوی ترجمه دانش از تحقیقات تا صنعت مطالعه موردی: یکی از مراکز تحقیقاتی صنایع دفاعی، فصلنامه رشد فناوری، سال دهم، شماره ۴۰، پاییز ۱۳۹۳

یزدی زاده، بهاره. مجدزاده، سیدرضا (۱۳۸۸) مروری کوتاه: چگونه می‌توان بهره برداری دانش حاصل از پژوهش را از طریق مجلات علوم پزشکی افزایش داد؟، نشریه دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی ایران (نشریه پرستاری ایران)، دوره ۲۲، شماره ۶۱، دی ماه ۱۳۸۸، ص ۹۴-۹۵

مرکز پژوهشی مطالعات راهبردی توسعه (۱۳۹۸). علم آن سوی حباب سازی ها. ۳۱ فروردین. بازیابی شده از: <http://www.tsrc.ir/fa/sections?category/news/14721/146/>

Arjomand, S.L. (2010). *Research Use and Its Impact on Secondary Education: Take-Up of Different Knowledge Mobilization Strategies*. A Thesis submitted in conformity with the requirements for the degree of Master of Education Graduate Department of Theory and Policy Studies Ontario Institute for Studies in Education University of Toronto.

Bayley, J. E., Phipps, D., Batac, M., & Stevens, E. (2018). Development of a framework for knowledge mobilisation and impact competencies. *Evidence & Policy: A Journal of Research, Debate and Practice*, 14(4), 725-738.

Bettiga, D., & Ciccullo, F. (2019). Co-creation with customers and suppliers: an exploratory study. *Business Process Management Journal*, 25(2), 250-270.

Briscoe, P., Pollock, K. E., Campbell, C., & Carr-Harris, S. (2015). Finding the sweet spot: Network structures and processes for increased knowledge mobilization. *Brock Education Journal*, 25(1), 19.

Campbell, C., Pollock, K., Briscoe, P., Carr-Harris, S. & Tutters, S. (2017). Developing a knowledge network for applied education research to mobilise evidence in and for educational practice, *Educational Research*, 59(2), 209-227.

Chan, L., Cuplinskas, D., Eisen, M., Friend, F., Genova, Y., Guédon, J. C., ... & La Manna, M. (2002). Budapest open access initiative. 14 February. Retrieved from: <https://www.budapestopenaccessinitiative.org>.

Cohen, J. (1960). A coefficient of agreement for nominal scales. *Educational and psychological measurement*, 20(1), 37-46.

Cooper, A. (2014). Knowledge mobilisation in education across Canada: A cross-case analysis of 44/research brokering organisations. *Evidence & Policy: A Journal of Research, Debate and Practice*, 10(1), 29-59.

Cooper, A., Klinger, D. A., & McAdie, P. (2017). What do teachers need? An exploration of evidence-informed practice for classroom assessment in Ontario. *Educational research*, 59(2), 190-208.

Cooper, A., Rodway, J., & Read, R. (2018). Knowledge mobilization practices of educational researchers across Canada. *The Canadian Journal of Higher Education*, 48(1), 1-21.

- Davis, D., Davis, M. E., Jadad, A., Perrier, L., Rath, D., Ryan, D., & Zwarenstein, M. (2003). The case for knowledge translation: shortening the journey from evidence to effect. *Bmj*, 327(7405), 33-35
- Fournier, Alexis. (2019) *Customer Co-Creation Examples: 10 Companies Doing it Right*. 20 March. Retrieved from: <https://www.braineet.com/blog/co-creation-examples>.
- Glover, D. (2002). What Makes a Good "Policy Paper"? Ten Examples. *18th EEPSEA Biannual Workshop*, May 21-24. Retrieved from: <https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org>.
- Ingen, S. and Ariew, S. (2015). Making the invisible visible: Preparing preservice teachers for first steps in linking research to practice. *Teaching and Teacher Education*, 51, 182-190.
- Keen, P.G.W. (2006). *Knowledge mobilization: The challenge for information professionals*. In C. Khoo, D. Singh & A.S. Chaudhry (Eds.), *Proceedings of the Asia-Pacific Conference on Library & Information Education & Practice 2006 (A-LIEP 2006)*, Singapore, 3-6 April 2006 (pp. 1-9). Singapore: School of Communication & Information, Nanyang Technological University.
- Kefela, Ghirmai. T (2010). Knowledge-Based Economy and Society Has Become a Vital Commodity to Countries. *International Journal of Educational Research and Technology*, 1(2), 68 – 75.
- KMBKTeam (2011). *A (Very) Brief History & Highlights Of Knowledge Mobilization In Canada*. 5 February. Retrieved from: <https://kmbkteam.wordpress.com/2011/01/01/a-very-very-brief-history-highlights-of-knowledge-mobilization-in-canada>.
- Knowledge Mobilization and Research Impact Hub (2020). *University of Winnipeg, Canada*. 5 January. Retrieved from: <https://www.uwinnipeg.ca/knowledge-mobilization/what-is-knowledge-mobilization.html>.
- Landry, R., Amara, N., & Lamari, M. (2001). Climbing the ladder of research utilization: Evidence from social science research. *Science Communication*, 22(4), 396-422.
- La Velle, L. & Flores, M. A. (2018). Perspectives on evidence- based knowledge for teachers: acquisition, mobilisation and utilisation. *Journal of Education for Teaching*, 44:5, 524-538.
- Levin, B. (2008). *Thinking about knowledge mobilization*. In an invitational symposium sponsored by the Canadian Council on Learning and the Social Sciences and Humanities Research Council of Canada, May (pp. 15-18).
- Liu, R., Ding, X. H., Yang, Z., Wu, J., & Yang, J. (2020). Media Selection in Knowledge Transfer: A Decision Model. *Journal of Global Information Management (JGIM)*, 28(1), 86-102.
- Malin, J. R., Brown, C., & Trubceac, A. (2020). *Educational brokerage and knowledge mobilization in the United States: Who, what, why, how?* In J. R. Malin and C. Brown (Eds.), *The role of knowledge brokers in education: Connecting the dots between research and practice* (pp. 13-26). New York, NY: Routledge.

- Martínez-Cañas, R., Ruiz-Palomino, P., Linuesa-Langreo, J. & Blázquez-Resino, J.J. (2016). Consumer Participation in Co-creation: An Enlightening Model of Causes and Effects Based on Ethical Values and Transcendent Motives. *Front Psychol.*, 26, 7, 793.
- Michael Smith Foundation for Health Research (MSFHR) (2018). *Plain-Language Summaries: A Vital Ingredient In Knowledge Translation*. July 26. Retrieved from: <https://www.mschr.org/news/blog-posts/plain-language-summaries>
- Milbrath, Sam., (2019) *Co-Creation: 5 Examples of Brands Driving Customer-Centric Innovation*. June 25. Retrieved from: <https://www.visioncritical.com/blog/5-examples-how-brands-are-using-co-creation>
- Myers, G. (2010). *Knowledge Mobilization: Definition & Terminology*. 20 June. Retrieved from: <https://kmbeing.wordpress.com/2010/06/28/knowledge-mobilization-definition-terminology/>.
- Office of Vice-President, Research & Innovation (2016). *Intro to Knowledge Mobilization Strategies & Tools*. Ryerson University. 15 October. Retrieve from: <https://www.ryerson.ca/>.
- Open Access Journals (2020). *Open Access Journals through its novel initiative is committed to bring forth genuine and reliable scientific contributions to the relevant community*. 6 January. Retrieved from: <https://www.openaccessjournals.com/>.
- Phipps, D. (2012). *What is knowledge mobilization and why does it matter to universities?* *The Guardian*. 9 March. Retrieved from: <https://www.theguardian.com/higher-education-network/blog/2012/mar/09/introduction-to-knowledge-mobilisation>.
- Phipps, D. J., & Shapson, S. (2009). Knowledge mobilisation builds local research collaborations for social innovation. *Evidence & Policy: A Journal of Research, Debate and Practice*, 5(3), 211–227.
- Ratkovic, S. Spencer, T. Mogadime, D. (2016). Knowledge Mobilization in Canadian Educational Research: Identifying Current Developments and Future Directions, *Brock Education Journal*, 25 (1), Fall 2015.
- Research Impact (2020). *So What the Heck is Knowledge Mobilization and Why Should I Care?* 20 January. Retrieved from: <http://researchimpact.ca/so-what-the-heck-is-knowledge-mobilization-and-why-should-i-care/>.
- Ritzen J. (2020) *Making Ideas Work for Society: University Cooperation in Knowledge Transfer*. In: AI-Youbi A., Zahed A., Tierney W. (eds) *Successful Global Collaborations in Higher Education Institutions*. Springer, Cham. (Pp. 51-62).
- Salandy, Paul. (2013). *12 Benefits of A Learn at Lunch Program*. *American Management Association*. November 18. Retrieved from: <https://playbook.amanet.org/12-benefits-of-a-learn-at-lunch-program/>
- Sandelowski, M. & Barros, J. (2007). *Handbook for synthesizing qualitative research*. Springer publishing company, New York.

- Shailes, S. (2017). Plain-language summaries of research: something for everyone. *ELife*, 6, e25411.
- Toomey, A. H. (2016). What happens at the gap between knowledge and practice? Spaces of encounter and misencounter between environmental scientists and local people. *Ecology and Society*, 21(2).
- Valinsky, J. (2019). *Subway closed more than 1,000 stores in the United States last year*. CNN Business. 2 May. Retrieved from: <https://edition.cnn.com/2019/05/02/business/subway-store-closures/index.html>.
- Wilson, Lee. (2018). *25 of the Best Examples of Effective FAQ Pages*. September 14. Retrieved from: <https://www.searchenginejournal.com/best-faq-page-examples/267709/>
- Younie, S., Sá, C., Li, S. X., & Faubert, B. (2011). Faculties of education and institutional strategies for knowledge mobilization: An exploratory study. *Higher Education*, 61, 501–512.
- Younie, S., Audain, J., Eloff, I., Leask, M., Procter, R., and Shelton, C. (2018). Mobilising Knowledge through Global Partnerships to Support Research-informed Teaching: Five Models for Translational Research', *Journal of Education for Teaching* <https://www.tandfonline.com/toc/cjet20/current> Special Issue on Research-informed Knowledge for teaching
- Zhang, H., Gupta, S., Sun, W., & Zou, Y. (2020). How social-media-enabled co-creation between customers and the firm drives business value? The perspective of organizational learning and social Capital. *Information & Management*, 57(3), 103200.
- Zimmer, L. (2006). Qualitative meta-synthesis: a question of dialoguing with texts. *Journal of Advanced Nursing*, 53, 318–31153.